

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

BROCHURES

N°. 1615

1615

HET
ONTWERP DER SPELLING
VOOR HET AANSTAANDE
NEDERLANDSCH WOORDENBOEK
BESCHOUWD.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0372 7051

Digitized by Google

HET
ONTWERP DER SPELLING
VOOR HET AANSTAANDE
NEDERLANDSCH WOORDENBOEK

BESCHOUWD

DOOR

H. FRIJLINK.

MET EEN BLIK TEVENS OP DE

AANTEEKENINGEN EN VINGERWIJZINGEN

VAN DE HEEREN

Dr. B. HUYDECOPER EN G. KUIJPER Hz.

OVER DIT ONDERWERP.

TE AMSTERDAM, BIJ
HENDRIK FRIJLINK.
1863.

GEDRUKT BIJ W. J. DE ROEVER KRÖBER.

Met groote belangstelling namen wij vóór omstreeks een twaalfstal jaren kennis van het plan tot zamenstelling van een Nederlandsch Woordenboek op eene groote schaal. Met niet minder belangstelling volgden wij de van tijd tot tijd uitgegevene verslagen, door den hoogleeraar M. de Vries te dezer zake in het licht gegeven, en behelzende den toestand en den vooruitgang der onderneming. Wij moesten daarbij hulde doen aan de wijze, waarop deze zaak door den hoofd-redacteur de Vries aangelegd was en bestuurd werd. Eindelijk schijnt de onderneming zoo ver gevorderd, dat het derde tijdperk (*), dat der *uitgave*, ophanden is. Ofschoon nu vroeger door den heer de Vries gezegd was, dat de Siegenbeeksche spelling, waaraan wij sedert meer dan eene halve eeuw gewoon waren, in het Woordenboek ten grondslag zou dienen, begrepen wij natuurlijk, dat men dit zoo moest verstaan, dat die spelling hier en daar, waar zij onhoudbaar was, gewijzigd zou worden. Dit blijkt ook het doel van de Redactie te zijn geweest, en zij legt thans, in het werkje aan het hoofd dezes vermeld, haar plan daaromtrent bloot.

Dat zij echter aan alles, wat men hier aantreft, niet onvoorwaardelijk wil vasthouden, maar ook, alvorens tot de uitgave van het Woordenboek wordt overgegaan, de stemmen van andere taalkundigen wil hooren, blijkt uit haar Voorberigt, waarin men leest, dat de „onlangs gehoudene verga-

(*) Het eerste tijdperk was dat van het *verzamelen*, het tweede dat van het *bewerken*.

dering van het zevende Taal- en Letterkundig Congres haar eene geschikte aanleiding heeft geboden, om — volgens de bepalingen van het ontwerp — de resultaten van haar onderzoek aan het oordeel van deskundigen te onderwerpen. Van verschillende zijden mogt de Redactie bedenkingen vernemen, die tot hernieuwde overweging aanleiding gaven. Is daardoor aan den éénen kant de uitgave van ons betoog misschien wat lang vertraagd, aan de andere zijde heeft zeker het gehalte bij dat uitstel niet verloren. Ook verder houden wij ons dringend aanbevolen voor al de aanmerkingen, die men ons in het openbaar of schriftelijk zal willen mededeelen. Het zal ons ernstig streven zijn, alles rijpelijk te onderzoeken en ook op het gebied der spelling, dat van zooveel strijd getuige was, te trachten naar de waarheid alleen; want — het is te recht in het *Ontwerp* gezegd — „elke onwaarheid moet vroeg of laat te niet gaan, maar de waarheid zal stellig zegevieren, en zij is het alleen, die duurzame verzoening verzekert.””

Wij zullen thans het *Ontwerp*, in zoo verre wij eenige bedenkingen tegen het een of ander mogten hebben, op den voet volgen, en daarbij de aanmerkingen toetsen van de heeren Huydecoper en Kuijper (*), die onder de titels van *Aanteekeningen* (†) en *Vingerwijzingen* (§) hunne bedenkingen omtrent deze zaak hebben kenbaar gemaakt.

Onze eerste aanmerking is het woord *Nederlandsch* vóór *spelling*. Is de zaak nu zóó voor goed uitgemaakt, dat *Nederduitsch* of *Hollandsch* in dit geval verwerpelijk is? *Nederduitsch* toch was vroeger algemeen in gebruik, en wordt thans nog door vele schrijvers van den eersten rang gebezigd. De heer Waling Dijkstra is de schrijver van een geestig volksverhaal in het zoogenaamd *Boerensfriesch*, waarvan hij zelf, onder den titel van *De Zilveren Rinkelbel*, eene *Nederduitsche* vertaling leverde. Hij noemt die vertaling in het voor-

(*) De spelling *Kuijper*, voor *Kuyper*, is geen taalfout van ons, maar van den heer K. zelven, die verlangt dat zijn naam aldus gespeld worde. — Voorts hebben wij in dit verslag de Siegenbeeksche spelling nog gevolgd.

(†) Nijmegen, C. Klerq.

(§) Utrecht, J. G. Broese.

berigt *Nederduitsch*, omdat, zegt hij, en ons bedunkens te regt, het Boerenfriesch eene *Nederlandsche* taal is. Voorts kennen de Hervormden hier te lande wel kerken, waarin *Nederduitsch*, maar niet waarin *Nederlandsch* gepreekt wordt; immers die, waarin *Hoogduitsch* wordt gepreekt, zijn ook *Nederlandsche* kerken. Maar ook tegen het woord *Hollandsch* is niets in te brengen, daar de *Hollandsche* uitspraak van onze taal thans allerwege op de scholen geleerd wordt niet alleen, maar men ook wel van *Hollandsch*, indien men onze taal wil aanduiden, maar nooit van *Nederlandsch* hoort spreken.

Nog iets. De taal van een volk wordt niet altijd door de bewoners er van naar hun land genoemd. De Bohemers noemen de hunne *Czechisch*, de Hongaren de hunne *Magyarsch*, de Walachijers de hunne *Roeménisch*, en de Spanjaarden hunne taal bij voorkeur *la Lengua Castellana*, omdat in Castilië het beste Spaansch gesproken wordt. Wil men intusschen het woord *Nederlandsch* in dit opzigt behouden, wij hebben er vrede meê.

Het ontwerp van de Redactie vangt aan met eene welgeschrevene inleiding, *Over de natuur en het doel van het schrift*. De heer Huydecoper meent dat deze inleiding, als hebbende een veel te aprioristisch karakter, hier minder op hare plaats is; wat ons betreft, wij zijn niet van dit gevoelen, omdat wij minder gestreng in onze eischen zijn. Wat den heer Kuijper aangaat, deze heeft het tegen de daarin voorkomende bastaardwoorden, als *reproductie*, *apperceptie*, *derivata*, en wat meer van dien aard is. Wij voor ons erkennen dat zij voor den minkundige er vreemd genoeg uitzien; maar voor minkundigen is dit Ontwerp dan toch ook niet geschreven. Intusschen behooren in eene *Nederlandsche spraakleer* (of *spraakkunst*, zoo als het vroeger heette; *la grammaire est un art*, zegt de Fransche academie) bastaardwoorden zoo veel mogelijk vermeden te worden.

Over de definitie van het *schrift*, dat door den heer Te W. als een *uitgedacht* middel en derhalve als *kunstproduct* beschouwd wordt, en tegen welke bepaling de heer Huydecoper opkomt, zullen wij thans niet spreken, daar wij nader willen stilstaan bij de tweede afdeeling, handelende *Over de bijzondere spelregels, waaromtrent verschil van gevoelen bestaat*.

Eerst worden de *klinkers* van ons alfabet beschouwd, en het verlengen der *a* en *u* door eene *e* afgekeurd. Wij gelooven niet, dat iemand bij ons te lande tegenwoordig eene dergelijke verlenging bij de *a* meer wenschelijk zou achten, ofschoon zij vroeger de gebruikelijke was, en thans bij de Vlamingen nog is. Wat de verlenging der *u* door *e* betreft, deze zou bij ons eenigzins eene nieuwigheid zijn, daar deze letter vroeger slechts zelden door *e*, maar meestal door *i* verlengd werd. Zoo leest men bij Vondel, in *Gijsbrecht*:

— waer men *Bruin* wel de eer van geven magh,

en in *Palamedes*, aan het slot van den *Rei van Eubeërs*:

— — wat *Neptuin* verhoed',

welke woorden natuurlijk als *Bruun* en *Neptuun* gelezen moeten worden, daar zij verkortingen van *Bruno* en *Nep-tunes* zijn. (*)

Vervolgens wordt overgegaan tot de enkele en dubbele *e*- en *o*-spelling aan het einde eener lettergreep. De eerste, waar zij niet toonloos klinkt, zoo als in *de* en *te*, is door L. ten Kate Hz. *zacht-lang* en de dubbele *hard-lang* genoemd. Wij hebben het altijd jammer gevonden, dat Ten Kate er niet een juister naam aan gegeven heeft, namelijk die van *gesloten* en *open*, gelijk de Franschen en Italianen doen, om de uitspraak dezer letters aan te duiden. In Ten Kate's tijd toch had die uitspraak bij ons te lande nog vrij algemeen plaats. Zoo werd, b.v., het woord *heer* (*dominus*) als *hèèr* en *geloof* als *gelòòf* uitgesproken, en deze uitspraak kan men zelfs thans nog in vele gedeelten van ons vaderland hooren, ofschoon zij als provincialismen beschouwd worden. Wat de aanduiding der *lengte* van beide letters in zoodanig geval aangaat, deze is niet verkeerd: men denke slechts aan de Fransche *è* in *après*, die voor de uitspraak den dubbel-tijd vordert, welken men voor de *é* (b. v. in *été*) noodig heeft, zoodat men, den duur er van met muzieknoden willende uitdrukken, den eersten $\underline{\quad}$ en den tweeden $\underline{\quad}$ zou kunnen teekenen. Voorts is het lezenswaardig wat de heer Te W. hieromtrent zegt, en de zaak zelve schijnt hem niet geheel onbekend te zijn, ofschoon hij ten onregte (bladz. 19) in de

(*) Dit zijn bij Vondel echter uitzonderingen; meestal schreef hij *uu*.

opene uitspraak dezer beide vocalen een „zweem van tweeklank” ziet. Daar intusschen dit onderscheid in de uitspraak, waar het thans nog wordt opgemerkt, niet voor al onze gewesten de zelfde is, wil de Redactie van het Woordenboek, ten einde het onderscheid vast te stellen, den *oorsprong* der *e* of *o* tot grondslag nemen. Dat voorts de dubbele vocaalspelling niet zonder last is voor het practische gebruik, erkent de Redactie ten volle, en zegt, haar alleen te behouden, omdat zij meent het bestaande niet te mogen afbreken en geen groote veranderingen, maar alleen verbeteringen, in de toepassing van erkende regels te moeten voorstellen. Om deze reden wil zij het spellen overeenkomstig den *oorsprong* der *e*'s en *o*'s tot de stamlettergrepen beperken, doch ten opzichte der achtervoegsels naar den klemtoon te werk gaan, zelfs wanneer deze achtervoegsels niet altijd den vollen klemtoon hebben. In het laatste geval verkeert *goddelooze*, en in het eerste verkeeren *regeeren*, *kasteelen* en *Japanneezen*. Wat de uitgangen op *ooze*, *eeren* en *eelen* betreft, deze kunnen niet anders dan goedgekeurd worden: men heeft toch reeds *juwelier* met een, *juweelen* met twee *e*'s; bij Vondel, die altijd *eeren* schrijft, heeft men ook nog *profeten* en *profetie*; en door den bastaard-uitgang *eeren* met twee *e*'s te schrijven, zal men misslagen voorkomen, gelijk die in bijna al de catalogussen van boekverkoopingen voorkomen, wanneer Kluit's werk *Over de Hollandsche Staatsregering* wordt opgenoemd, waarvoor men bijna altijd *Staatsregeling* terug vindt. Deze reden bestaat echter niet bij *Japanneezen*, dat bovendien met *ééne n* gespeld behoort te worden. Op dit laatste punt zullen wij terugkomen, wanneer er van de al of niet verdubbeling der *k* in *monniken* enz. sprake is.

De Redactie verdedigt nu de spelling van *thee*, *vloo* en *zoo*, waarin de *e* en *o*, zoo zij zegt, niet scherp zijn. Deze aanduiding is echter niet juist. De vocalen in deze woorden zijn wel *scherp*, maar niet *open*; de spelling intusschen, zoo als zij hier wordt opgegeven, is thans zoo algemeen in gebruik, dat wij het geheel onraadzaam achten daarin verandering te brengen. Ook vinden wij bij Vondel, de Brune (die ten opzichte van spelling mede wel verdient in aanmerking te komen), Van Hoogstraten, Moonen, en andere beoefenaars onzer taal- en letterkunde, altijd *zoo* met twee *o*'s

geschreven. Dit zelfde is het geval met den uitgang *heden* van het enkelv. *heid*; terwijl wij ook niet het minste zouden weten aan te merken op de genoegzaam algemeen aangenomen spelling van *kast-el-ein*, *Jezu-it-isme*, *fabr-ik-ant*, ofschoon deze woorden van *kasteel*, *Jezuïet* en *fabriek* zijn afgeleid. (Tot *kastelein* behoort wat hierboven bij *juwelier* en *profetie* gezegd is.) Omtrent den uitgang op *o* hebben wij intusschen op te merken, dat er onderscheid is tusschen *lo* in *Dwingelo*, *Venlo* enz., en *loo* in *het Loo*, *Waterloo*, en misschien eenige anderen. Dezen uitgang in plaatsnamen late men liefst zoo als zij officieel geschreven worden.

De Red. geeft nu eenige woorden op, waarin, ten gevolge van het door haar aangenomen beginsel, van de Siegenbeeksche spelling zal moeten worden afgeweken. Zij zijn de volgende:

beer (ursus), pl. *beren*, onderscheiden van *beer* (verres), pl. *beeren*;
deemoedig;
deel (asser en area), pl. *delen*, onderscheiden van *deel* (pars), pl. *deelen*;
deesem;
dwepen;
eega;
heep, pl. *hepen*;
keel (in de bouwkunde), pl. *kelen*, als zijnde hetzelfde woord als *keel* (gula), pl. *kelen*;
keren (verrere);
kwee (malum Cydonium);
meren (navem alligare);
sleeppen (trahere), causatief van *slepen* (trahi);
zeel, pl. *zeelen*,
zweep, pl. *zwepen*;
droog, *droge*, *droger*, *drogen*;

kloot, *wereldkloot* (globus), pl. *kloten*;
klooven (findere), causatief van *klieven*, onderscheiden van *kloven*, pl. van *kloof*, en van *kloven*, imperf. van *kluiven*;
knopen, verbum en pl. van *knoop*;
koon, pl. *konen*;
koozen, *liefkoozen*;
kroon, pl. *kronen*;
sloof (voorschoot) pl. *slooven*, onderscheiden van *sloof* (sukkel), pl. *sloven*;
toon (tonus), pl. *tonen*, onderscheiden van *toon* (monstrare) en van *toon* (digitus pedis), pl. *toon*;
troon, pl. *tronen*;
vroolijk;
zoogen (laetare), causatief van *zogen*, onderscheiden van *zogen*, imperfect. van *zuigen*.

Of deze voorgestelde verandering *algemeen* begrepen zal worden en bijval vinden, is iets waaraan wij meenen te moeten twifelen. De heer Huydecoper maakt te regt aanmerking op de spelling *begeren*, daar wij toch *gierig* hebben; voorts op *vroolijk*, *dwepen* en *keren* (verrere). Wat hij echter zegt omtrent de dubbele *o* in *alzoo*, namelijk dat de schrijfwijze

in *zo* zich tot in het begin dezer eeuw zou hebben staande gehouden, is onwaar. Wij zeiden hierboven, dat reeds Vondel, de Brune en anderen dit woord altijd met twee *o's* schreven.

Van Vondel gesproken. Toen de Siegenbeeksche spelling in de maak was, bestond er een voorschrift, dat men, in twijfelachtige gevallen, Wagenaar zou laten beslissen en diens spelling volgen. Dit voorschrift was intusschen zoo ondoordacht en onpractisch, als iets met mogelijkheid zijn kon, en behalve de spelling *Amsterdam* met eene *r*, heeft de steller der Siegenbeeksche verhandeling van de Wagenaarsche spelling geen gebruik kunnen maken (*); zelfs is de spelling *Amsterdam* niet eens eene eigenaardigheid van Wagenaar, maar reeds bij Vondel, Hooft, en vele andere letterkundigen vóór hem, te vinden.

Nu vragen wij: Waarom heeft de Redactie van het Woordenboek zich, in twijfelachtige gevallen, niet op Vondel be-roepen? Deze volgde, wat de vocaal-verdubbeling betreft, de Amsterdamsche uitspraak van zijnen tijd, en zijne spelling is, op weinige uitzonderingen na, grootelijks aan te bevelen. Het spreekt van zelf dat men de drukfouten, die in de uitgave zijner werken voorkomen, en hier en daar eene enkele schrijffout, moet laten voor hetgeen zij zijn. Ook de Brune, Van Hoogstraten en Moonen hadden bij twijfelachtige punten wel in aanmerking mogen komen.

De heer Kuijper maakt aanmerking op *beren* of *beeren*. De Red. van het Woordenboek kent maar tweederlei *beeren*, terwijl de heer K. er nog verscheidene anderen aanhaalt. Wij zijn het met hem eens, dat het verstandigst is die alle maar met twee *e's* te spellen, zoo als wij tot dus ver gewoon zijn. Intusschen heeft inderdaad *beer* (*ursus*) de geslotene of, zoo als men het thans verkiest te noemen, zachtlange *e*.

Wat voorts de Redactie zegt omtrent *heer* (*dominus*), de *ee* in dit woord is zeer zeker open of hardlang, zoo als men op het platteland in vele provinciën kan hooren, als men

(*) Ref. zegt opzettelijk: de steller van de Siegenbeeksche verhandeling. Deze is waarschijnlijk Adriaan Kluit geweest. Immers Ref. is in het bezit van het handschrift van Siegenbeek's *Beknopte Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde*, waarin nog de aanhaling van een werk, in 1806 uitgegeven, voorkomt, en Siegenbeek zelf schreef toen nog *vleien*, *nogthands*, *oeffenen*, *zo*, *grote*, zelfs *ligt* (*lumen*), enz.

er met *mienhèer* wordt aangesproken. Bij Melis Stoke vindt men zeker *heren*, maar ook *leren*, *bekeren* [voor *bekeeren*], *eren*, *ene*, *lopen*, *dopen*, enz.

Nu krijgt de spelling *wereld*, *wareld* of *waereld* eene beurt. Wij hebben hier alleen nog vooraf te zeggen, dat Vondel, om de opene uitspraak der eerste *e* terug te geven, altijd *weerelt* schrijft. Hooft, anders nog al een liefhebber van vocaalverdubbeling, waar zij geheel onnoodig is, heeft *wereldt* met ééne *e*. Huydecoper (op Melis Stoke) en Van Hoogstraten hebben *werreld*. Intusschen is de spelling *wereld* te algemeen, om hierin verandering te brengen. Dit zelfde kan ook van *vers* gezegd worden, ofschoon Vondel *vaers* schrijft, hetgeen toen als *vaars* moet zijn uitgesproken.

Wij zijn het volkomen eens met de Red., dat men *fabrieken*, *republieken*, *Israëlieten*, maar daarentegen *fabrikant*, *republikein* en *Israëlitisch* behoort te schrijven, zoo als dan ook bijna algemeen gebruikelijk is. Voorts kunnen wij niet dan goedkeuren de spelling van *koliek*, *katholiek*, *muziek*, zelfs *koffie*, voor het Siegenbeeksche *kolijk*, *katholijk*, *muzijk* en *koffij*; zoo mede wijkt de Red. te regt niet af van het gebruikelijke achtervoegsel *isch* in *logisch* enz. Zij bewaart echter — en hierop let de heer Huydecoper — het stilzwijgen omtrent *Januari*, *Februari*, *Juni* en *Juli*; wij zijn het met den heer H. volkomen eens, dat de spelling dezer maandnamen op eene enkele *i* behoort uit te gaan.

Wat intusschen de Redactie zegt over de *y*, *ij* en het nieuw in te voeren letterteeken voor de Nederlandsche *ij*, hieromtrent zijn wij zoo vrij van met haar te verschillen. Wij zouden geen de minste zwarigheid zien om de *y*, die toch niet meer den *i*-klank uit vorige eeuwen heeft, niet alleen met de Bilderdijkers in *my* te behouden, maar ook in *myn* enz. aan te nemen. Eene nieuwe figuur hiervoor is onbegonnen werk, en zal, behalve door de Redactie, door weinigen begrepen worden. Behalve in het Italiaansch en Russisch (*), in welke talen zij niet voorkomt, wordt de *y* door geheel Europa voor meer dan één letterteeken gebe-

(*) In het Russisch komt de *y* wel voor, maar daar dient zij om den *oe*-klank uit te drukken. De Grieksche *υ* wordt in deze taal door *i* teruggegeven.

zigt, en heeft er ook dikwijls meer dan ééne klankwaarde. In de vorige eeuw was zij in Holland reeds aangenomen, doch is door Kluit (in zijne uitgave van Hoogstraten's *Geslachtlijst*) weder op zijde geschoven.

Wat de Redactie zegt omtrent het meervoud of afleidingen van *baai*, *hooi*, *boei*, en wat meer van dien aard is, beamen wij ten volle: *baaijen*, *hooijen*, *boeijen* is inderdaad wanspelling; maar hoe de Red. er toe komt om *baayen* te willen invoeren, begrijpen wij niet regt. Hoe moet deze *y* genoemd worden, wanneer de kinderen op school leeren spellen? *Ei* of *i*? In het eerste geval zou het *ba-ei-en* worden; in het laatste geval zien wij geen reden, waarom wij, met Vondel, de Brune, Van Hoogstraten, Moonen, Antonides, Bilderdijk en hunne geestverwanten, niet *baaien* zouden schrijven. Wat het scheiteeken betreft boven de vocaal, welke op de *i* volgt, dit zou alleen boven eene tweede *i* te pas komen, ofschoon het, gelijk Bilderdijk in zijne *Spraakleer* te regt aanmerkt, niet eens noodzakelijk is. Intusschen, om alle verwarringen voor te komen, plaatse men het boven de tweede *i*, even als de hoogl. de Vries, in zijne *Proeve van Middelnederlandsche Taalzuivering*, met het woord *kopiïst* gedaan heeft, dat in dit werk verscheidene malen voorkomt. De *y*, die vroeger voor eene enkele *i* gold, behoort hier niet. Het idee, om de *y* in dit geval weder in te voeren, is, gelijk men weet, van den hoogl. Van Vloten, en de zaak heeft tot onze verwondering in den onlangs te Groningen benoemden hoogleeraar Van der Wijck, wat al te voorbarig, een navolger gevonden. De heer Huydecoper, het verkeerde hiervan aantoonende, wijst op de vervoeging der werkwoorden, die zich in dit geval aldus vertoont:

ik <i>zaai</i> , wij <i>zaayen</i> ;	ik <i>besproei</i> , wij <i>besproeyen</i> ;
. . . en: gij <i>zaait</i> ; en: gij <i>besproeit</i> ;
hij <i>zaait</i> , zij <i>zaayen</i> ;	hij <i>besproeit</i> , zij <i>besproeyen</i> .

Voorts sprekende van de bewering der Red., dat in *zaaien*, *luieren* te veel vocalen naast elkander staan, doet de heer Huydecoper opmerken, dat het getal er van niet grooter is dan b. v. in *lui aard*.

Wat verder de Redactie ter verdediging van de *y* in *baayen*, *hooyen* enz. aanvoert, houdt waarlijk geen steek, te

minder wanneer wij zien dat door haar *Egypte*, *Lynx*, *Styx*, *Babylon*, *Cyrus*, *Huygens* en *Huydecoper* over den zelfden kam geschoren worden. Geheel onwaar is ook het beweren, dat de spelling van *haayen*, *breyen*, enz. van de veertiende eeuw af tot op het begin van deze eeuw de algemeen gevolgde schrijfwijze was. Reeds Vondel heeft in dit geval de *i* ingevoerd, en deze spelling is na hem tot op Siegenbeek (Kluit) door de voornaamste letterkundigen gevolgd, zoo als hierboven reeds is aangemerkt. Men leze voorts wat de heeren Huydecoper en Kuijper in hunne werkjes over deze zaak zeggen. Het overbodige eener *j* in dergelijke woorden kan voorts nog uit het volgende blijken. Men heeft in onze taal *rei* (zang- of danskoor) en *rij* (reeks), waarvan het eerste m. en het tweede vr. is. Spelt men nu het eerste in het mv. niet *reien*, maar *rei-jen*, dan moet men ook het tweede *ry-jen*, of, wil men de *ij* hierin behouden, zelfs *rij-jen* spellen. Uit het Hoogd. is thans de *y* in een dergelijk geval verbannen, en schrijft men *freie*, *Schleier*, enz.

De Red. verlangt duidelijkheidshalve een ' bij *Maria's*, *Hebe's*, *Garibaldi's*, *Cicero's*, *echo's*; niet *Mariaas*, *Hebees*, enz. Daar de verdubbeling der *i* niet meer in gebruik is, zou men althans niet *Garibaldiis*, *Rubiniis*, *kolibriis* kunnen schrijven. Maar het onveranderlijk bewaren van den vorm der eigennamen schijnt daarenboven een vereischte, en volstrekt noodzakelijk, om alle verwarring omtrent den waren vorm er van te voorkomen. Zoo schrijve men ook *Bruining's* of *Bruinings'*, naarmate men den genitief van *Bruining* of *Bruinings* bedoelt.

Dit laatste kan echter, ons bedunkens, alleen op den genitief in het enkelv. van den eigenaam en niet op het meerv. worden toegepast, daar dit meerv. ook *en* kan hebben; op deze wijze:

Ja! 'k zie Europa op de Douza's, Valckenaren,
De Burmans, Heinsius, de Bosch, met wellust staren!

Dat voorts de Redactie *air*, *hair* en *meir* verwerpt, achten wij goed; maar even zoo had zij met *heir* behooren te doen, welk woord in dichtstukken altijd op *meir* rijmt. Dat men op den kansel de *ei* in dit woord *open* hoort uitspreken, (even als de *e* in het Fransche woord *cher*) is zeker waar,

maar niettemin even zoo verkeerd als de geaspireerde uitspraak der *ch* in het woord *Christus*. De χ , waarmede dit laatste woord in het Grieksch begint (om dit in het voorbijgaan aan te merken), is niets anders dan de Hebreeuwische \aleph , die bij de *Septuaginta*, ook al heeft zij den *k*-klank, *altijd* door χ wordt teruggegeven. Om nu met *heir* af te doen: de zaak is op deze wijze in de wereld gekomen. In de Statenvertaling des Bijbels vindt men overal *heyr*. Dit werd door de orthodoxen in de vorige eeuw als *heier* uitgesproken, ofschoon niemand het in zijn hoofd kreeg om *beier* voor *beer* of *meier* voor *meer* te zeggen, welke woorden in gemelde vertaling ook *beyr* en *meyr* gespeld worden. Toen nu Siegenbeek (Kluit) de spelling door *heer*, meerv. *heren*, verbeterde, meende men dat dit toch wel wat vergegaan was. „Heer der *heierscharen*” was zeker verwerpelijk, maar „heer der *heerscharen*” wilde er ook niet in: men maakte er derhalve „heer der *heirscharen*” van, waarbij de *ei* als eene opene of hardlange *e* werd uitgesproken. De zaak behoort, zoo als men ziet, tot de bemoeijingen van het *juste milieu*: wanneer *a* zegt „tweemaal vier is acht”, en *b* „tweemaal vier is tien”, dan zegt het *juste milieu*: „tweemaal vier is negen.”

Wij herinneren ons, nog niet lang geleden door een redeenaar, die altijd een groot auditorium had, uit Vondel te hebben hooren reciteeren :

De morgenstar drijft voor zich henen
De benden van het hemelsch *heier*;
De voerman van den grooten *beier*, enz.

Ten slotte wijzen wij nog op het Hoogd., dat *Heer* heeft, alsmede op het *heerweg* of *heereweg* (zoo als men het woord uitspreekt) in onze taal, dat *grootte* of *legerweg* beteekent.

Wat voorts betreft de spelling van het woord *oir*, voor erfgenaam, wij hebben er niets tegen, ofschoon het woord geheel verouderd is, en wel uit oude bescheiden aangehaald, maar in onze tegenwoordige schrijftaal zeer goed gemist kan worden. Wat eindelijk aangaat eene spelling *air* (ader), *hair* (voornw.), *meir* (telw.), *doir* (voorzets.), hiermede geeft de Redactie hare volslagene onkunde van de vroegere uitspraak onzer taal te kennen. Wij vinden deze aanhalingen meer dan kinderachtig.

Thans wordt overgegaan tot de *gt-* en *cht-*spelling. Hier weet de Redactie zich niet te redden, en doet wat de Duitschers noemen: *Das Kind mit dem Bade ausschütten*. Wij zouden ons in dit opzigt volstrekt houden aan Vondel, die toch waarlijk wel voor eene autoriteit mag doorgaan. Deze schrijft *gezicht*, als van *zien*, en *recht*, als van *richten* afgeleid, maar voor het overige *maght*, *klaght*, *gewight*, *light* (levis), *toght*, en wat meer van dien aard is, naardien er in de onbepaalde wijze der verba, waarvan al deze woorden afstammen, geen *g* voorkomt. Dit is ook het gevoelen van den hoogleeraar David in een artikel, dat vóór eenige jaren in het *Archief voor Nederlandsche Taalkunde* is opgenomen.

Thans komen wij aan de verdubbeling der *ch*, namelijk tot het beantwoorden der vraag, of men *kagchel* dan wel *kachel*, en wat daarmede overeenkomt, behoort te schrijven. Eigenlijk zou de spelling *kacchel* de voorkeur verdienen, daar de *h* na de *c* aan de laatste letter den geaspireerden keelklank geeft, en eene herhaling van het aspiratieteeken, bij verdubbeling van den consonant, waarop het invloed moet uitoefenen, onnoodig is. Het Latijn toch, waaraan wij ons alphabet ontleend hebben, heeft *Bacchus*. Maar reeds vóór twee eeuwen en langer heeft men in dergelijke woorden eene enkele *c* in deze voldoende geacht. Hooft, Vondel, en vele eerste letterkundigen na hen, schrijven *kachel*, *hachelijk*, en wat meer van dien aard is. De tegenwoordige uitspraak van *lichaam* is eigenlijk eene ingeslovene verkeerdheid, daar het woord uit *lic* en *haam* is zamengesteld; eene *g* of eenig ander invoegsel in *lichaam* strijdt geheel tegen de afleiding, en het afbreken der beide lettergrepen in dit laatste woord zou ongetwijfeld *lic-haam* behooren te zijn. Wat de andere woorden aangaat, waarin de *ch* aldus voorkomt, zou men *kach-el* kunnen afbreken, maar ook de afbreking *ka-chel* heeft geen bezwaar; want waarom kan de *a* in dit geval niet als in het tusschenwerpsel *ha!* worden uitgesproken? Men neme eenvoudig bij het onderwijs de bepaling aan, dat dit het geval is aan het einde eener lettergreep, wanneer eene volgende met een *ch* aanvangt.

Over *nochtans*, *nogtans* en *nogthands* is meer geschreven dan de geheele zaak waard is. Wij gebruiken het woord

bijna nooit. Of de afleiding, door de Redactie er aan gegeven en vroeger door anderen betoogd, de ware is, willen wij geheel in het midden laten; aan de vroegere spelling *nochtans*, die men bij Melis Stoke (doch zonder slot-*s*), Vondel, de Brune, Moonen, Feitama, en vele andere letterkundigen uit vroegeren tijd aantreft, zou hij de voorkeur geven.

Dat de Redactie de spelling van *koninklijk*, *afhankelijk*, *jonkheer*, enz. met eene *k* behoudt, en mede *jonkheid*, *koninkje*, *woninkje*, *kettinkje* en *lankmoedig* met eene *k* gespeld wil hebben, verdient natuurlijk goedkeuring; met het woord *koninkrijk* echter is het iets anders: in dit woord hoort men den klank der *k* (of liever der Fransche *g* in *grand* enz.) (*) slechts bij uitzondering, en de spelling er van met eene *g* is zoo algemeen, dat wij zwarigheid zouden vinden daarvan af te wijken.

Omtrent de spelling *ts* of *ds* neemt de Red. den volgenden regel aan: „Wanneer de *s* door eene tongletter wordt voorafgegaan, dan is deze de scherpe *t*, uitgezonderd in de 2de naamvallen der woorden op *d*, en in de bijvoeg. naamw. en bijwoorden, door aanhechting van *sch* en *s* van woorden op *d* gevormd. Dus *trots*, *schertsen*, *klotsen*, *kaatsen*, *schaats*, enz.; maar *Gods*, *des bloeds*, *goedsmoeds*, *steedsch* en *steeds*, *reeds*, *kindsch*, *ginds* en *gindsch* van *gind(er)*, *sinds* van *sed(ert)*.”

Tot dusverre is alles wel en blijft de zaak bij het oude; dit is ook het geval met *toets*, *flits*, *rots*, *toorts*, *plaats*, *rantsoen* en *fatsoen*, in welke woorden de Red. wil dat de *ts* uit de Fransche *ch* of *c* ontstaan zou zijn, hetgeen wel niet algemeen zal worden toegestemd. De Red. wil voorts *gudsen* en *guds* met eene *t* gespeld hebben, als afkomstig zijnde van *gieten* en *goot*; voorts ook *knots* en *ritselen*. Wij hebben alleen aanmerking op de verandering van de *d* in *knods*: in dit woord is men aan de *d* gewoon, en het woord met *knotten* in verband te brengen, achten wij zoo

(*) De *k* wordt in onze taal mede tot dezen Franschen *g*-klank verzacht, wanneer zij aan het einde eener lettergreep komt, en de volgende met eene *b* of *d* aanvangt, b. v. in *dikbuik* en *dukdaif*. Verandert men de zachte *b* in de scherpe *p*, b. v. het eerste woord in *dikpens*, dan behoudt ook de *k* haren scherp klank. Volgt er eene *z* op, b. v. in *dikzak*, dan maakt de *k* ook de *z* scherp, en men leest *dikzak*.

gewaagd, dat wij hierin liever de *d* behouden zouden zien. Dit woord is, voor zoo ver ons bekend is, altijd *knods*, vroeger *knodse*, en nog vroeger *knodde* of *knod*, gespeld geweest, en dat dit laatste woord verouderd is, doet hier niets tot de zaak. De Red. verwerpt de *d* in *kodsen*, welk woord ons hier voor 't eerst onder de oogen komt. Voorts behoudt zij de *d* in *loods*, *smidse* en *gids*, om daarbij aangevoerde redenen.

Zij behoudt voorts de *d* in de uitgangen *aard* en *erd*, omdat men *bastaardij* en *Spanjaarden* zegt, welke spelling met *d* inderdaad de voorkeur verdient, zoo als ieder, die met eenig gezond verstand begaafd is, zal moeten goedkeuren. De uitgang *ert* behoort echter met eene *t* geschreven te worden, om de diminutieven „gluipertje,” enz. Bij deze gelegenheid intusschen hadden wij mede iets over *Braband* of *Brabant* verwacht. Aan de laatste spelling, die bij de jongste herziening van onze grondwet ter kwader ure is binnengesmokkeld, hebben wij het dagblad *de Noord-Brabanter* te danken. (*)

Dat de spelling van *aardig* boven *aartig* de voorkeur verdient, is iets waaromtrent wij het met de Red. eens zijn. Dit laatste geldt mede omtrent *rit*, mv. *ritten*, en *bint*, mv. *binten*, ofschoon de stamwoorden *rijden* en *binden* zijn. Ook zijn wij gewoon aan *met* en *mits*, waarvan *mede*, *aan vaart* en *vaarder*, *aan zat* en *verzadigen*. De Red. wil voorts de *d* geweerd hebben uit *beeldtenis* en *verbindtenis*, waarin zij dan ook overtollig is. Dat men, *rit* met eene *t* schrijvende, dit ook in *ritmeester* moet doen, vloeit uit den aard der zaak voort; in *medgezel* zouden wij echter de *d* wenschen te behouden, al ware het maar alleen omdat het de gebruikelijke schrijfwijze is.

Thans komt de Red. aan *antwoord* en *Antwerpen*. Ofschoon *andwoord*, door Bilderdijk en anderen aangenomen, zeer goed te verdedigen zou zijn, geeft zij echter aan de *t*

(*) Wat Mr. J. v. Lennep ook moge gezegd hebben om deze spelling te verdedigen, het verkeerde er van loopt in het oog. Beter ware het bij die grondwetsherziening geweest op andere zaken te letten, en b.v. het *der* uit „het koninkrijk *der* Nederlanden” te verwijderen, dat een allerleelijkst gallicisme is.

in de eerste lettergreep de voorkeur, omdat, zegt zij, het Nederlandsch zich tot regel heeft gesteld om onverbuigbare woorden, behalve *nog* (adhuc), met scherpe medeklinkers te sluiten. De heer Huydecoper merkt hierop aan, dat dit laatste eene willekeurige uitzondering der grammatici is, en zich in deze de Achilleshiel van alle tegenwoordige spellingstelsels vertoont. Men kan in zijne *Aanteekeningen* lezen wat hierover verder wordt gezegd; veel hout snijdt het echter niet. Wat *Antwerpen* betreft, dit woord spellen sommigen, in navolging van *Bilderdijk*, met eene *d*, en verdedigen deze *d* met de bewering, dat het woord *aan de werf* beteekent. Willems, in zijn *Oude Topographie van Antwerpen*, zwijgt over den naams-oorsprong, doch behoudt de in Vlaanderen gebruikelijke spelling met eene *t*, die dan ook in alle oude stukken, *Antwerpen* betreffende, voorkomt. Het Spaansch heeft *Amberes*, de *b* als onze *v* uit te spreken, gelijk dit in de Spaansche woorden *Alba*, *Habana* enz. gedaan wordt. Wij hebben altijd geloofd, dat deze naam verspaanscht Hoogduitsch is, en *aan 't veer* (*am Föhre*) beteekent. Hoe het echter zij, *antwoord* en *Antwerpen* vereischen eene *t*, daar eene *d* in de eerste lettergreep ligtelijk op eene uitspraak als in *aardappel* zou kunnen wijzen.

Wat nu volgt, is, met verlof van de Red., eene volstrekte onwaarheid. Zij zegt namelijk: „Het Nederlandsch bezit voor de twee verschillende sisklanken ook twee afzonderlijke letterteekens; de *s* voor den scherpen, de *z* voor den zachten klank. De vroegere verwarring, toen *s* zoowel zacht als scherp werd gebezigd, waarschijnlijk een uitvloeisel van het Latijnsche spraakgebruik, heeft sinds lang opgehouden, zoodat *s* thans uitsluitend scherp is. Daarmede is hare verdubbeling achter een langen klinker of tweeklank, b. v. in *aassem*, *braassem*, *deessem*, *geessel*, *kruissen*, *kruissigen*, *IJssel*, *zeissen*, *Pruissen* enz., eene onloochebare onregelmatigheid geworden, die gelijk staat met de spelling *laaffenis*, *raaffelen*, *weiffelen*, *oeffenen*, *schuiffelen*, *twijffelen*, voor *lafenis*, *rafelen* enz. Zij is dan ook later door *Siegenbeek* zelve afgekeurd. Het behoeft dus wel geene verdere rechtvaardiging, dat de Redactie voornemens is *brasem*, *geesel*, *IJsel*, *Pruisen*, enz. te blijven schrijven.”

Wat de *z* betreft, deze ontvangt aan het begin eener let-

tergreep, wanneer eene vorige in het zelfde woord op een scherpen medeklinker eindigt, den *s*-klank. Duidelijk is deze hoorbaar in woorden als *dikzak*, waarover wij reeds gesproken hebben. Wat voorts de *s* en zoo ook de *sch* aangaat, deze worden wel degelijk tot den *z*-klank verzacht, wanneer zij, onder gelijke omstandigheden, door eene *b*, *d*, *l* en *w* of door eene doffe *e* of *i* gevolgd worden, gelijk blijkt uit de woorden: *vasbaard*, *aschbelt*, *aschbak*, *losbaar*, *huisbezem*, *wasdoek*, *waschdoek*, *gaslicht*, *pasmunt*, *waschmand*, *boschwachter*, *boschwolf*, *vleeschen* en *vleeschig*. In al deze woorden wordt de *s* of *sch* als *z* uitgesproken. Intusschen heeft men — wie zal dit ontkennen? — in de door de Red. aangehaalde woorden aan ééne *s* genoeg, in zoo ver zij tot onze taal behooren. *Pruissen* — het koninkrijk, dat naar de Poolsche provincie van dezen naam aldus geheeten wordt — behoort met twee *ss* gespeld te worden, als zijnde de naam eene verbastering van het Oud-Slavische *Borossia*, dat in het Latijnsche *Borussia* nog behouden is. Het woord *Pruisen* is het mv. van *Pruis*, d. i. een bewoner des koninkrijks van dezen naam. Wil men *Ysel* (Lat. *Isala*) met ééne *s* spellen, goed; maar dan vange men het woord niet met *IJ*, maar met *Y* aan. — De spelling dezer woorden met eene enkele *s* wordt ook door den heer Kuijper goedgekeurd, doch alleen voor zoover het inheemsche woorden geldt; hij voert hierbij echter aan, dat men ook *samenspraak*, *sestig*, *seventig* en *saturdag* spellen moet. Wij hebben intusschen zoo even aangetoond, dat de *z* in onze taal niet altijd zacht en de *s*, gelijk mede de *sch*, niet altijd scherp wordt uitgesproken.

Thans komt de Red. aan het al of niet verdubbelen der *k*, *t* en *m* in *monniken*, *botterikken*, *kieviten*, *dimiten*, *Gorkumer*, *Arnhemmer* en *Haarlemmer*. In de twee laatste woorden wil de Red. de *m* verdubbeld hebben, terwijl zij in al de overige eene verdubbeling van *k*, *t* en *m* verwerpt. Wij zijn het in dit opzigt met de Red. niet eens, even min als zij het met zichzelf is. In *monniken* is ééne *k* voldoende, doch niet in *botterikken*, in welk woord de derde lettergreep nog meer toon heeft dan de tweede in *Arnhemmer* en *Haarlemmer*. Wij meenen ook dat *Arnhemmer* doorgaans met eene enkele *m* gespeld wordt, en in de spelling *Haarlemmer* zouden wij geen zwaarigheid zien; *botterikken* en *zwezerikken* vereischen

echter eene verdubbeling der *k*. — Wat de heer Huydecoper te dezen opzigte omtrent *Arnhemmer* en *Haarlemmer* zegt, komt ons allezins gegrond voor.

Eene zonderlinge spelling voorzeker in onze taal is het woord *diefegge* voor *dievin*. De Red. wil hier de *f* in eene *v* veranderd en *dievegge* geschreven hebben. Dit is voorzeker eenigzins eene verbetering; maar wij moeten guluit verklaren dit woord wel dikwijls gelezen te hebben, en alsdan met eene *f*, doch nooit te hebben hooren spreken. In de spreektaal is en blijft het *dief*, hoe het geslacht ook zijn moge. Onze spreektaal komt hiermede met het Engelsch overeen, dat voor beide geslachten *thief* heeft.

De Red. erkent dat in *zamen*, *zamenkomst* enz. de *z* door eene *s* vervangen zou moeten worden, aangezien *samen* eene contractie van *te zamen* is. Zij verwerpt echter de *s* in dit woord, omdat het grondwoord *zamen* luidt, en men in *verzamenen* enz. de *z* duidelijk hoort. Wij voor ons hebben niets tegen het behoud van de *z* ook in *zamenkomst* en wat daarmede in overeenstemming is; wat de Red. hier echter voorstelt, is geheel en al in strijd met hetgeen zij vroeger omtrent de onderscheidene klankwaarden der *s* en *z* voorschreef en waarop wij hierboven gewezen hebben. De reden, die voor het behoud *zamenkomst* enz. zou pleiten, is dat men, op deze wijze voortgaande, niet alleen *sestig* en *seventig*, maar ook analogicè *feertig* en *fijftig* zou moeten schrijven. Wij achten het verstandiger de afleiding bij het gebruik van dergelijke woorden niet te veel uit het oog te verliezen; wij weten toch van ouds, dat alle verandering geen verbetering is. Het volstrekt afkeurenswaardige moet worden verworpen; maar het is met onze en elke andere taal als met zoo vele dingen: het betere is een vijand van het goede. Wij voor ons zien geen redenen om af te wijken van de spelling dezer woorden, zoo als wij gewoon zijn ze te schrijven; zoo iets toch behoort tot die onderwerpen, waarvan men zeggen moet, met den majoor Plum, in *Armuth und Edelsinn* van Kotzebue: „Hij heeft gelijk! zij heeft gelijk!” enz., en bij slot van rekening: „Ze hebben allemaal gelijk!” — Wat de heer Huydecoper te dezer zake zegt, heeft wel eenigen schijn van waarheid, maar het hiertegen ingebragte is toch niet zoo overwegend, om, naar ons dunkt, aannemelijk te zijn.

Thans komt de Red. aan *ontvangen* en *ontvonken*, waarvan de spelling met eene *f* wordt afgekeurd, onzes inziens te regt, doch niet volgens de gronden, die de Red. er tegen aanvoert. Immers, indien men in beide zoo even genoemde woorden al eene verscherping der *v* hoort, is dit toch niet het geval met de *v* in de woorden *ontvallen*, *ontveinzen*, *ontvlammen*, *ontvlieden*, *ontvluchten*, *ontvoeren* enz., welke de Red. tot staving van hare stelling aanhaalt. De heer Huydecoper maakt bij deze gelegenheid de aanmerking, dat de Red. *vonkelen* met eene *v* naast *fonkelen* met eene *f* laat staan, en wel naarmate de beteekenis van dit woord eigenlijk of figuurlijk is. Gelijke aanmerking maakt de heer Kuiper, die er bijvoegt, dat *fonkelen* met eene *f* aan *flonkeren* zou doen denken. Wij willen te dezen opzigte gaarne bekennen, dat wij nog niet weten aan welke zijde de waarheid ligt, en wordt de Red. hierin van „inkonzekwencie” beschuldigd, zij zelf handelt met haar *macht* voor *magt* ook zeer „inkonzekwent”.

Hetgeen men vervolgens leest over *ambacht*, voor het verouderde *andacht*, is iets wat wel door niemand afgekeurd zal worden. Wat voorts de spelling *juffrouw*, voor het gebruikelijke *jufvrouw* met eene *v*, betreft, dit keuren wij mede goed; de twee *ff* in dit woord zijn eene zamentrekking van de *kv* in *jonkvrouw*, en de spelling *jufvrouw* met eene *v*, ofschoon door ons altijd gevolgd, is niet eens Siegenbeeksch. Wat de heer Huydecoper te dezer zake gelieft aan te merken, is overdreven. De Red. van het *Woordenboek* heeft zich misschien niet zoo duidelijk uitgedrukt als menigeen wel verlangd zou hebben, maar de juistheid der bedoeling ligt toch duidelijk genoeg voor de oogen van ieder, die lezen geleerd heeft.

Het *fonkelen* met eene *f* en *vonkelen* met eene *v*, waarover wij zoo even reeds gesproken hebben, wordt nu in verband gebracht met *fladderen* en *vledermuis*, met *fleemen* en *vleyen* en *fluks* en *vlugs*, *fraai* en (Fr.) *vrai*, *frisch* en *versch*, *fijt* en *vijt*.

Thans komt de Red. aan de toonlooze *e*, die in de meeste woorden de uitgangen op *-ling*, *-lijk* en *-loos* vooraf gaat, als in *vreemdeling*, *bloedeloos*, en wat meer van dien aard is. Men leest daar het volgende: „Deze *e* staat in geen verband met de etymologie dier woorden, noch

doet iets aan hunne beteekenis af of toe. Die *e* is zuiver euphonisch; zij wordt in elk geval, behalve in eene temende uitspraak, slechts zeer flauw gehoord, bij een eenigzins driftig of krachtig spreken zelfs geheel onderdrukt; van daar dat dichters te haren opzichte met de grootste vrijheid te werk gaan, haar schrijven of weglaten naar gelang de versmaat zulks noodzakelijk maakt. Daar die *e* onder het uitspreken als van zelve ontstaat, zou zij, streng genomen, volgens § 44 in het geheel niet behoeven geschreven te worden; het gevestigde gebruik echter wil nu eenmaal dat zij worde aangegeven, en verlangt voorschriften die de schrijvers kunnen besturen. Die voorschriften missen echter uit hunnen aard dien vasten grondslag, dien andere regels, hetzij in de etymologie, hetzij in de duidelijk waarneembare uitspraak, vinden, en hebben dus, uit een grammatisch oogpunt beschouwd, weinig of geene waarde. Zelfs de regel der analogie kan hier niet streng worden toegepast, vermits er gevallen zijn, waarin de bewuste *e* stellig nooit ontstaat en dus ook nooit wordt geschreven, terwijl in andere gevallen het oordeel der sprekenden en schrijvenden zeer uiteenloopt, geheel subjectief is, en zelfs eenigermate met hun persoonlijk karakter in verband staat."

De Red. miskent in deze zaak de klankwaarde der *l*, die in woorden, als bovengenoemde, niet *l* maar *el* is, en na eene *d*, wanneer deze eene lettergreep sluit, verlangt vooral de *l*-klinker als *el*-klank haar regt. Volgt de *l* op een klinker, b.v. in *kwalijk*, *tweeling*, en wat meer van dien aard is, dan smelt de doffe *e*-klank vóór de *l* in gemelden klinker weg, en het is niet, zoo als de Red. beweert, dat, wanneer het grondwoord op een klinker eindigt, *-lijk*, *-loos* en *-ling* zich onmiddellijk daarbij aansluiten. Immers nu maakt de Red. deze geheel verkeerde gevolgtrekking: "Bij analogie," zegt zij, "volgt hieruit, dat *moeilijk* en *verfoeilijk* te verkiezen zijn boven *moeyelijk* en *verfoeyelijk*, gelijk zij dan ook gewoonlijk zonder *e* worden uitgesproken." Dit is eene volstrekte onwaarheid. In prosa hoort men de toonlooze *e* achter de *i* (niet *y*) in deze woorden zeer duidelijk, en het is in een dichtregel volstrekt geen uitbreiding, wanneer wij er in aantreffen:

Die *moeielijke* strijd deed me eindelijk zegepralen,

2*

maar wel eene zamentrekking, wanneer wij lezen:

Hoe *moeilijk* mij die taak ook viel.

Dit *moeielyke* (volgens Kluit-Siegenbeek *moeijelyke*) zou dan gelijk staan met den versregel bij Vondel:

Hij *zellef* was de voorste, om *elleck* moedt te geven.

Wat de Red. zegt van de *e* in *vrijelyk*, juist deze spelling behoort tot de vrijheden van dichters en deftige redenaars, daar zoodanige uitspraak in de gewone spreektaal nimmer voorkomt. „Wanneer het grondwoord op eene *l*, *r* of *n* eindigt, en elk dezer letters door een langen of helderen klinker of wel een tweeklank wordt voorafgegaan,” zegt de Red., „heeft er eene onmiddellijke aansluiting plaats, als in *doelloos*, *balling*, *begeerlyk*, *bekoorlyk*, *huurling*, *aanzienlyk*, *aandoenlyk*, *pijnlyk* en anderen.” Wat de Red. hier intuschen onder tweeklank bedoelt, weten wij niet regt: de *oe* in *aandoenlyk* is het zeker niet; misschien de *ie* in *aanzienlyk*, maar dit is nog niet uitgemaakt. De klank echter, die tegenwoordig aan de *ij* in *pijnlyk* wordt gegeven en met den *ei*-klank overeenkomt, is het wel. Het karakter van een tweeklank is, dat men hem, sprekende, niet rekken kan; de *oe*-klank, die een der drie grondvocalen is, kan gerekt worden zoolang iemands adem reikt.

Vervolgens komt de Red. op *manlyk* en *mannelyk*, *beminlyk* en *beminnelyk*, *zinlyk* en *zinnelyk* enz., in welke woorden, zegt zij, beide spellingen goed zijn. Nu ja, maar de eerste spelling dan toch maar alleen in een versregel, om met het metrum uit te komen; in prosa is zij te verwerpen. Dat er voorts onderscheid is tusschen *zinloos* (zonder zin) en *zinneloos* (krankzinnig) wordt door de Red. te regt aangemerkt. Voorts spelt zij *ordelyk*, en tevens *ordentlyk*, het laatste met den klemtoon op de tweede lettergreep, daar het, ten gevolge van wijziging in de beteekenis, een tweede woord geworden is. Wat het woord *ordentlyk* betreft, tegen deze spelling komt de heer Kuijper op; hij wil in beide beteekenissen *ordelyk* geschreven hebben. Wij merken hierop aan, dat *ordentlyk* niet in een deftigen stijl voegt, maar wel in de aanhaling van een gesprek, dat aan het dagelijksch leven ontleend is, en zoo zal de Red. ook bedoeld hebben.

De Red. schrijft *hemeling* met ééne *l*, maar daarentegen *adellyk* en *middellyk* met twee *ll*. Of zij in het laatste veel navolgers zal vinden, meenen wij te moeten betwijfelen; ook komen de gronden, die zij te dezen aanvoert, ons niet overwegend genoeg voor.

Wat zij omtrent de *l* in *middeleeuwen*, enz. zegt, komt daarop neêr, dat zij in deze woorden het bijna algemeen gebruik wil volgen. Maar moet men dan *Scheveningen* of *Schevelingen* spellen? De eerste schrijfwijze is de meest gebruikelijke; maar de laatste zoo min af te keuren als de *l* in *middelpad*, waarvoor wij voor ons toch liefst *middenpad* zouden schrijven. Het is zonderling, hoe willekeurig men in vele dergelijke dingen te werk gaat, voornamelijk wanneer het plaatsnamen betreft. De *l* in *Amsteldam* is door Siegenbeek voor goed verbannen, maar omtrent de *n* in *Zaandam*, die om de zelfde reden voor de *r* had moeten wijken, bewaart hij en bewaren anderen het stilzwijgen, hoewel ieder *Zaardam* en niemand *Zaandam* zegt. (*)

Zij verwerpt voorts de *t* in *eigentlyk* en *opentlyk*, als meer tot de uitspraak dan tot de spelling behoorende, en onzes inziens te regt. Over de *t* in *gants* en *gantsch*, zoo als Bilderdijk op voorgang van de Staten-vertaling des bijbels schreef, velt zij een even afkeurend oordeel. Wij zullen hierop terugkomen, wanneer er van de *s* en *sch* sprake is.

De *n*, aan het slot van den uitgang *-je* in verkleinwoorden, wordt verworpen, doch behouden in den uitgang *-ken*, zoo als bijv. in *jongskén*, *dochterken*, enz. Wij keuren deze bepaling goed, maar de eigenlijke reden er van schijnt de Red. niet te kennen: zij is dat men geen *n* in *meisjes* en *huisjes*, maar wel in *jongskens* of *dochterkens* hoort. In het laatste geval wordt de *n* duidelijk vernomen, waar deze uitgang gebezigd wordt. Wat zij daarom van den dagelijken stijl in deze diminutieven zegt, heeft geen waarde, daar deze uitgang alleen in hoogerén stijl gebezigd wordt. Vrij onnoozel is voorts het aanhalen van een versregel te dezer zake, als:

Nedrig vogeltje, elks behagen!

(*) Wij bedoelen hier de gewone uitspraak, en niet die, wanneer het in een boek gedrukt staat.

Weet de Red. dan niet, hoe de voorstanders van *-jen* in dit geval doen? Zij schrijven eenvoudig *vogeltje*' of *vogeltj*''; en omgekeerd voegen de Siegenbeeksche dichters, wanneer het zoo met het metrum uitkomt, een *n* achter den uitgang, b. v.:

Bloempjen, als uw zoete geuren, enz.

Nog iets. Wij zijn het volkomen met den heer Huydecoper eens, wanneer deze, goedkeurende het weglaten van de *n* in *huisje*, *meisje* enz., de *t* in *eigentlich* en de *b* in *hembd*, nu ook geen *p* wil toelaten in *bloempje*, *boompje*. „Wat met die *p* bedoeld wordt,” zegt de heer H, „een halve tusschenklank wordt even goed en zuiverder, d. i. minder plomp, verkregen door ook hier den regel der verkleining te volgen, en te schrijven: *bloemtje*, *boomtje*, waarbij het eerste ook beantwoordt aan het populaire *bloemetje*, *blometje*. De *p* moet hier zoowel als de *j* in *bloeyen* worden uitgeworpen, want beide zijn tegen de verfijning en verzachting van uitspraak, waarnaar, ook volgens de Redactie, de nieuwe taalrichting streeft.”

Vondel — dit merken wij hier ten overvloede aan — spelt deze verkleinwoorden altijd zonder *n*.

Om nagenoeg gelijke reden, als de *n* achter den uitgang *-je* wordt verworpen, heeft dit met *derhalve* plaats; zij blijft echter behouden in *bezijden*, daar zij hier geen bloote uitgang, maar een substantief is. Mede wordt de *d* afgekeurd in *thands* enz., en wel omdat men, deze *d* er in willende behouden, dan ook om de zelfde reden niet *bijkans*, maar *bijkants* zou behooren te schrijven.

Nu komt de beurt aan de *s* of *sch* in eenige woorden. De bepaling hieromtrent behoort niet tot de gemakkelijkste vraagstukken in onze spelling. De Red. maakt er zich echter met weinige woorden van af, misschien omdat de geheele zaak haar toch niet duidelijk is. Doorgaans behoudt zij de dusgenaamde Siegenbeeksche spelling in dit opzigt ook met een enkele *s*, en wil de *ch* niet weder ingevoerd hebben in *harnasch* voor *harnas*, *mosschel* voor *mossel* en het bijw. *rasch* voor *ras*, als lijnregt strijdende met den regel der uitspraak. Dit beweren houdt intusschen geen steek: want dan moest de *ch* altijd verbannen worden in woorden, waarin zij niet gehoord wordt. Een beteren grond achten wij het

weglaten der *ch* in woorden, waarin zij reeds uit de schrijftaal verbannen is. De Red. wil echter de herstelling der *ch* in woorden, waarin *sch* als achtervoegsel van een beken-den stam voorkomt, en derhalve niet *bits*, maar *bitsch*, niet *spits* maar *spitsch*, niet *dwars* maar *dwarsch*. De reden tot herstel van de *sch* in deze afgeleide woorden is voor-zeker gegrond genoeg. Wat de Red. voorts zegt van *druisen*, namelijk dat dit het Gothische *driusan* zou wezen, hieraan meenen wij te moeten twijfelen. *Driusan* is in onze taal *vallen*. Het „Jah gasaiwands ina sunsaiv sa ahma tahida ina jah *driusands* ana airtha valvisoda wathjands,” zoo als het, Marc. 9, vers 20, bij Ulfilas heet, luidt in onze Staten-vertaling: „En zij bragten denzelfen tot hem: en als hij hen zag, scheurde hem terstond de geest; en hij, *vallende* op de aarde, wentelde zich al schuimende.” Voorts hebben wij in onze taal tweederlei *druischen*, waar-op de Red. niet gelet heeft. In *gedruisch* (Hoogd. *gerausch*) is de *d* niets dan eene versterking van de *r*; in *aandruischen* echter zouden wij dit *druischen* met het Hoogd. *dreschen* gelijk stellen, en dan zou ook de *ch* in dit woord bewaard moeten blijven, omdat wij ons toch in dit opzigt zoo veel mogelijk aan de Hoogduitsche spelling houden, indien deze taal in dit opzigt een overeenkomstig woord heeft.

Bij deze gelegenheid zijn wij zoo vrij te wijzen op een paar nieuwigheden, die onzes inziens geen navolging verdienen. De heer Leendertz schrijft in *de Navorscher* het woord *doopschgezinden* met *ch*, en Mr. J. van Lennep, in het leven van zijn grootvader en vader, *kiesheid*, zonder *ch*. Het verkeerde dezer nieuwigheden ziet men, wanneer men beide woorden met het Hoogd. vergelijkt. Voor het eerste woord hebben de Duitschers *Taufgesinnte*, en wat het tweede woord betreft, voor *kiesch* heeft het Hoogd. *wählerisch* met eene *ch*. *Kieskeurig* echter behoort men zonder *ch* te schrijven, daar het achtervoegsel *keurig* de waarde der *ch* vervangt.

Wat de Red. omtrent *heesch* en *gansch* zegt, is iets, waar-bij wij alweder naar het Hoogd. moeten verwijzen. Het achtervoegsel *er*, in het Hoogd. *heiser*, heeft de zelfde waarde als de *ch* in ons *heesch*; en wat *gansch* betreft, wij zouden dit als bijw. *gants* spellen en er als bijv. n.w. de *ch* aan toevoegen. In

Hoogduitsche woorden, als *Luchs*, *Wachs*, *sechs*, *Fuchs*, *Wuchs*, komt geen *ch* voor, waarom de spelling *wasch* (incrementum), door Bilderdijk ingevoerd en door zijne jongeren nagevolgd, ook verkeerdt is. Dit zelfde kan van *mos* (lichen), Hoogd. *Moos*, gezegd worden. Ofschoon deze bepaling nu ook toepasselijk is op *losch* (Hoogd. *Luchs*), zouden wij in dit woord echter de *ch* liefst behouden, en wel omdat deze spelling, misschien ter onderscheiding van het bijw. *los* ingevoerd, algemeen gebruikelijk is. Dat voorts de *o* in *losch* als in het woord *bosch* wordt uitgesproken, melden wij bij deze gelegenheid, omdat het niet van algemeene bekendheid schijnt te wezen.

De heer Kuijper, over deze zaak sprekende, verwerpt de *ch* in *harnasch* en *losch*, en wil die in *bitsch* en *spitsch* niet aangenomen, maar daarentegen de *ch* in *druischen* en *gedruisch* behouden hebben, zonder echter eene bepaalde reden voor het een of ander op te geven.

Even als men volgens Siegenbeek *geenszins* schrijft, meent de Red. dat men, overeenkomstig de uitspraak, ook *alleszins*, *anderszins*, *eenigszins* moet schrijven, hetgeen wij niet anders dan goedkeuren.

De Red. verwerpt, onzes inziens te regt, de *w* in *verw*, *verwen*, *verwopot*, *verwinkelt* enz., als met de uitspraak geheel in strijd, en spelt niet alleen *verf*, *verfwaren*, maar ook *verven*, *verver* en *ververij*. Vreemd is het dat de Red. hierbij in het Hoogd. *Farbe* niet aanhaalt: onze *v* toch is niets anders dan eene geaspireerde *b*. — In *murw* wil zij echter de *w* behouden, omdat *vermurwen* door niemand, die op beschaving verdient aanspraak te maken, als *vermurven* wordt uitgesproken.

De Red. maakt vervolgens onderscheid tusschen *kruid* (pulvis pyrius) en *kruid* (herba); het laatste vereischt de *d*, omdat men *kruiden* en *kruidenier* heeft, terwijl het eerste aan *gruit* en *grut* doen denken.

De verwerping door de Red. van de *g* uit *dingsdag* keuren wij af, omdat de *g* in dit woord algemeen is aangenomen. Zij is een verkeerdt invoegsel, wij bekennen het; maar tegen een algemeen gebruik, als in deze plaats heeft, valt niet veel te redeneeren. Daarenboven steunde de *ng*-spelling op eene vroegere uitspraak der *n* in dit woord. Bij onze oude blijspel-

dichters kan men voorbeelden in menigte vinden, dat zij het volk *ng*, voor *n*, aan het eind eener lettergreep laten zeggen.

In *schepter* (σκηπτρον, sceptrum), zoo als dit woord door Siegenbeek was aanbevolen, wil de Red. de *sch* hersteld hebben, ofschoon het woord thans ook door Siegenbekers met *sc* geschreven wordt. Wat de Red. voor de *sch*-spelling gelieft aan te voeren, houdt echter geen steek; de uitspraak van dit woord, overeenkomstig *scheppen*, moge op eenige scholen bij het lager onderwijs zijn ingevoerd, dit staat gelijk met de uitspraak van *mensgeleikheid* voor *mensleikheid*. Bilderdijk heeft voorts gelijk, wanneer hij zegt dat wij dit woord niet uit het Grieksch, maar uit het Fransch hebben overgenomen, in welke taal men de *sc* als eene verscherpte *s* hoort uitspreken, even als de *c* in *ces* scherper klinkt dan de eerste *s* in *ses*. De Red., hierop voortgaande, zegt: „Het moge waar zijn, zoo als Bilderdijk en Wiselius verzekeren, dat in het begin dezer eeuw nog algemeen *septer*, zonder den keelklank, werd uitgesproken; het moge zoo wezen, dat de veranderde uitspraak, de invoeging van den keelklank, een gevolg is geweest van de in 1804 aangenomene en sedert meest gebruikelijke spelling *schepter*: maar dat de uitspraak veranderd is en men tegenwoordig meest algemeen de *ch* doet hooren, is niet te loochenen. Die uitspraak heeft ook niets, dat ons bevreedden of hinderen kan. Het woord is, even als *schrijn(werker)*, van lat. *scrinium*, buiten twijfel Nederlandsch geworden, en behoort dus ook de Nederl. spelling te volgen, waarin de *sch* aan lat. *sc* beantwoordt, gelijk men zelfs aan bastaardwoorden, als *schabel* (lat. scabellum) en *schorpioen* (lat. scorpia), enz. de *ch* toekent.” — Men ziet ligtelijk dat de vergelijking geen steek houdt; immers de *c*, die in ons alphabet uit het Latijnsche is overgenomen, luidt vóór *e* en *i* sibilant, doch voor *a*, *o*, *u*, *l* en *r* gutturaal. De uitspraak van *sce* moet derhalve anders dan van *sca* enz. zijn; terwijl eene enkele *s* in dit woord (*septer*) niet scherp genoeg is. (De Arab. س is onze *s*, en toch is de ص scherper.) De Red. voegt hierbij, dat zij zonder bezwaar de spelling *schepter* aanneemt. Dit regt zal haar wel door niemand betwist worden, daar het aan elkeen moet worden vrijgelaten aan eene slechtere spelling boven eene betere de voorkeur te geven.

Dees vrijheid vergen wij, gelijk wij ze andren schenken, kan de Red. in dit opzigt van zich zeggen.

De heer Huydecoper wijdt aan dit onderwerp nog eenige regelen, die echter van te weinig belang zijn om er bij stil te staan.

In *ambt* wil de Red. de *b* behouden, en zoo min door *p* vervangen als geheel weggelaten hebben. Wat zij echter verder aanvoert omtrent de spelling *ampt*, waardoor men dan ook genoodzaakt zou wezen *apt* voor *abt* te schrijven, daarmede levert zij een blijk van hare onkunde op taalgebied; immers de *ab* in *abt*, *abdis* en *abdijs* zijn van het Oostersche אב en אב — dat is *vader* — afkomstig, en hebben met *ambt* of *ambacht* niets gemeen.

Nu volgt het onderscheid in spelling tusschen *nog* (etiam, adhuc) en *noch* (nec), waarop de heer Huydecoper het bijzonder heeft geladen, die hier op het Hoogduitsch wijst, in welke taal *noch* in beide beteekenissen met eene *ch* wordt geschreven. Hier geldt echter wat bij *aard* en *aarden*, *Brabant* en *Brabander* hierboven gezegd is. In „ik heb er *nog* een” hoort men duidelijk de *g*-, in „ik geloof *noch* u *noch* Aagtje” duidelijk den *ch*-klank.” Bij deze gelegenheid wijst de heer H., die de spelling *noch* in beide beteekenissen voorstaat, niet zonder reden terug op het tweederlei *licht*, dat door de Red. van het *Woordenboek* is aanbevolen (*aangestoken*, hadden wij bijna geschreven), en voegt er ten overvloede nog redenen bij, die de spelling van *nogtans* met eene *g* als verwerpelijk doen voorkomen. De heer H. draaft wel wat door in dit opzigt, maar toch verdient hij omtrent hetgeen hij zegt wel gehoord te worden.

Thans volgt nu het een en ander over zamenstellingen. Hierover is het noodige in ons werkje *Over de Interpunctie* reeds gezegd. Bij hetgeen de Red. van het daar aangevoerde afwijkt, of iets levert wat daar niet voorkomt, zullen wij even stilstaan. Het aaneenschrijven van *zevenhonderdzevenennegentigduizend* zal zeker door niemand aange naam of navolgenswaardig gevonden worden; men schrijft echter iets dergelijks beter met cijfers: 797,000. Dat de Red. zamenstellingen als *bijtijds*, *buitentijds*, *intijds*, *terloops*, *tersluiks*, *tevergeefs*, *desnoods*, en dergelijke, voorstaat, staat haar vrij, doch zij zal hierin wel door niemand van

eenig gezond verstand worden ragevolgd. Hoe de Red. het nu toch voor goed afgekeurde *dezelve* nog kan aanhalen en met *dezelfde* onder de pronomina rekenen, begrijpen wij niet; wij verwijzen naar hetgeen in dit opzigt in ons zoo even genoemd werkje gezegd is. Bij het gewagen van *terug* en dergelijke zamenstellingen hebben wij de woorden *tevreden tegelijk* en *tezamen* niet aangetroffen: aan de zamenstelling van het eerste woord is men gewoon, vooral omdat men *tevredenheid* aaneengeschreven vindt; in *tezamen* hebben wij dit nooit kunnen goedkeuren, en het derde wordt wel in het Hoogd. (*zusammen*), doch niet in onze taal, aaneengeschreven aangetroffen. De spellingen *binnenshuis*, *buitenshuis*, *binnenskamers*, *binnenslands*, *buitenslands*, *binnensmonds*, *binnenstijds*, *buitenstijds*, *ondershands*, *voorschands* enz. durven wij niet onbepaald goedkeuren; in alle andere talen toch worden dergelijke uitdrukkingen steeds vaneengeschreven. Iets anders echter is het, wanneer eene *t* met eene daaropvolgende *d* zamensmelt, zoodat daardoor het lidwoord ook nog eene *r* aanneemt en door een en ander een geheel nieuw woord gevormd wordt, gelijk plaats heeft in *metterdaad*, *metterwoon*, *mettertijd*, *uitermate*. Met *inderdaad* hebben wij reeds iets dergelijks.

Hierop volgt iets over het koppelteeken, bijv. *Cayennepeper*, *Riga-balsem* en derg., waarover in ons werkje het noodige gezegd is, weshalve de zaak hier niet nader behoeft te worden opgehaald. Het vaneengescheiden schrijven echter van *negen en zeventigste* enz. achten wij verkeerd, daar bijv.n.w.w. als deze ten minste door eene hyphen verbonden dienen te worden.

Wat nu betreft de spelling van *kerkeorde* of *kerkenorde*, *pereboom* of *perenboom*, *stadschool* of *stadsschool*, en wat meer van dien aard is, daaromtrent is de Red. het met zichzelf nog niet eens; zoodra dit echter het geval mogt zijn, zal zij van hare bevinding kennis geven. Naar onze bescheidene meening heeft de euphonie hierin alleen te beslissen, en wij zouden er volstrekt geen zwaarigheid in zien om van het hoofden-einde eens ledekants te spreken, al was dit ledekant niet breed genoeg om meer dan één persoon te bevatten. Zoo zouden wij ook aan *stadsschool* boven *stad-school* de voorkeur geven, hoewel *stad* vr. is. Maar — ge-

lijk de Red. te regt aanmerkt en beseft — dit is eene zaak, die niet zoo maar met een woord of wat is af te handelen.

Thans komt de Red. aan de *spelling der bastaardwoorden*. Hier begint zij met ons *kerk* van het Grieksche *κυριακόν* af te leiden. Bij anderen wordt dit van *κυριακή* gedaan, dat eigenlijk „de dag des Heeren” is. Wij twijfelen of deze afleiding wel juist is, en zouden aan *kerk*, *kerker* en *cirkel* den zelfden oorsprong geven, en daaraan de beteekenis toekennen van *iets dat afsluit*. Dit echter in het voorbijgaan.

De Red. behandelt achtereenvolgens een- en twee-letter-grepige woorden, die uit eene vreemde taal in de onze overgenomen zijn en daarin burgerregt verkregen hebben, waarna nog een paar drie-letter-grepige — *bakelaar* en *kandelaar* — worden aangehaald. Nu komt de Red. aan eene tweede klasse, bestaande uit woorden, wier uitspraak en accentuatie niet in het geringste veranderd of gewijzigd is, en die juist zoo als in de taal, waaruit zij ontleend zijn, worden uitgesproken. Hiertoe behooren, volgens haar: *facto, jure, incognito, partim, passim, raptim, totaliter, generaliter, pro, contra, ergo, idem, item, punctum, anno, datum, primo, secundo, medio, ultimo, lustrum, grammatica, logica, physica, centrum, hypotenusas, praesens, praeteritum, participium, banco, bon, bruto, franco, netto, tarra, debet, credit, a costi, whist, hombre, spadille, manille, quadrille, basta, ponto, misère, à d'autres, budget, bonbon, bureau, blanc-manger, bougie, cadeau, chapeau, chenille, conservatoire, douche, eau de Cologne, joujou, shawl of châle, savoir-vivre, souper, diner, carte blanche, vaudeville*, enz. Wij hebben dit lijstje opzettelijk geheel uitgeschreven, om te doen zien dat men er weinig onder vindt wat tot bastaardwoorden gerekend kan worden. In plaats van *shawl* of *châle*, zouden wij dit woord liever dadelijk uit het Persisch overnemen, en *sjaal* spellen.

Thans volgt eene derde klasse, uit woorden bestaande, die in de uitspraak eene meerdere of mindere wijziging hebben ondergaan, en waarop dus de naam van bastaardwoorden kan worden toegepast. Ons *sergeant*, volgens Siegenbeek *serjant*, is echter in het Fransch niet *sergeant*, maar *sergent*. Het woord *cigaar*, van het Spaansche *cigarro*, moet volstrekt met eene *c* gespeld worden, al ware het alleen omdat de Spaansche *c* in dit geval niet als *s* luidt; ook

wordt in alle talen dit woord met eene *c* gespeld, en er bestaat geen reden waarom te dezen opzigte in de onze eene uitzondering gemaakt zou worden. Wij weten wel dat de meeste tabakswinkels TABAK EN SIGAREN te lezen geven, maar het uithangbord van een tabaksverkooper is geen grammatica.

Tusschen *tiran* en *tyran* schijnt de Red. geen onderscheid te maken; wij zouden, in weêrwil der afleiding, de eerste spelling verkiezen, daar het woord in onze taal geheel is ingelijfd, even als *advokaat*, dat wij met eene *k* zouden wenschen gespeld te zien, doch waaromtrent de Red. het stilzwijgen bewaart. Dat zij voorts de spelling *vermicelli* behoudt, keuren wij goed; maar onwaar is het, wanneer zij zegt, dat dit woord bij ons ALTIJD als *vermiselli* wordt uitgesproken: in de beschaafde uitspraak bij ons klinkt de *c* in dit woord scherper dan de *s* in een dergelijk geval; en wat de keukemeid betreft, deze spreekt van *ferremeselje*.

De Red. verkiest te regt *apostel* naast *apostolisch*, *diaken* naast *diaconie*, *korporaal* (bij de militairen) en *corporaal* (altaardoek), *kanón* en *cánon*. De spelling van *dokter* echter behoort alleen tot het platte spraakgebruik, even als *prefester*, en wat meer van dien aard is.

Dat de Red. opkomt tegen spellingen als *inkonzekwencie*, *fizika*, en andere dwaasheden van de zoogenaamde nieuwe rigting, was te verwachten. Vooral is dergelijke wansmaak te verwerpen, omdat zij half blijft staan, en derhalve niet *konzekwent* of *konzequent* handelt. Velen strekken het in deze zelfs tot zuiver Latijn uit, en schrijven sing. *kritikus*, plur. *kritici*. (*) Al wat de Red. omtrent dit een en ander zegt, vinden wij juist, en wij kunnen ons er volkomen mede vereenigen.

Op bladz. 72 gewaagt de Red. in eene noot met een enkel woord van *woorden* (zegt zij, maar zij bedoelt *eigenamen*), ontleend uit talen, die een ander letterschrift dan de onze hebben. „Dit onderwerp,” vervolgt zij, „vereischt een afzonderlijk onderzoek.” Wij voor ons gaan verder, en zeggen:

(*) Bij Mr. J. v. Lennep vonden wij onlangs *mizantroop*, voor *misanthroop*, terwijl de eerste lettergreep van dit woord toch na de *s* wordt afgebroken.

ten minste zoo veel kennis van de vreemde talen, waaruit men woorden in de onze wil overgieten, dat men die behoorlijk lezen kan. De zaak heeft anders zoo veel zwaarigheid niet in; alleen zouden de letters op onze drukkerijen met een *ÿ* en *z* vermeerderd behooren te worden, de eerste om den klank der Fransche *ch*, de laatste om dien der Fransche *j* aan te duiden, waarbij men dan ter aanwijzing van de Engelsche *ch* en *j*, *t^ÿ* en *d^z* zou kunneu bezigen.

Dat er onderscheid is tusschen *tractement* (bezoldiging) en *traktement* (onthaal), even als tusschen *locaal* (plaatselijk) en *lokaal* (plaats), schijnt der Red. ontsnapt te zijn. Voorts hebben wij nooit *peterselie*, maar altijd *pieterselie* hooren zeggen; ook zouden wij er voor zijn om het enkelv. van *oncen* (zeker gewigt) niet *ons*, maar *once* te schrijven; de slot-*e* in dit woord verkeert in het zelfde geval met die in *mijne*, *zijne* enz., die in het dagelijksch spraakgebruik niet gehoord wordt. Wat de Red. met *kastrol* bedoelt, weten wij niet regt: als *braadpan* is het *casserol*; en behoort het op een schip te huis, dan is *katrol* de aangenomen spelling.

En hiermede hebben wij onze beschouwing ten einde gebracht. Zij heeft zich opzettelijk slechts tot hoofdpunten bepaald, naardien er altijd in elke taal kleinigheden voorkomen, waarin ieder zijne eigene schrijfwijze volgen wil en zal. Wat wij bij dit verslag inzonderheid voor oogen hadden, is het lager onderwijs, dat door onze toongevers in taalkunde dikwijls maar al te zeer uit het oog verloren wordt. De onderwijzer moet bij zijnen arbeid door bepaalde en vaste regels geleid worden, wil hij eenig goed werk verrigten. Om deze reden keuren wij de uitgave van dit Ontwerp allezins goed; want dat de Red. daarover de meening van anderen wil hooren, is iets dat zij zelve in hare inleiding verlangt.

Nadat wij dit hadden geschreven, lazen wij in *de Tijdspiegel* eene recensie over dit onderwerp van Dr. A. de Jager. Deze verwijt aan de Red. in de eerste plaats onvastheid van beginselen, en hij heeft daarin niet geheel en al ongelijk.

Een vroeger werkje van den heer Te Winkel; getiteld *De Nederlandsche spelling onder beknopte regels gebragt*, getuigt van zijn hinken op twee gedachten, en wij zijn er verre af van er den lof aan te geven, die er door anderen aan is toegekend. Voorts heeft de heer de Jager het tegen *vloeyen* en *lachen*, waarvoor hij de Siegenbeeksche spelling *vloeyjen* en *lagchen* behouden wil hebben. (Ook de heer Kuijper wenscht dit laatste.) Wat ons betreft, wij hebben over deze zaak onze meening hierboven gezegd.

